

Till finansutskottet

Finansutskottet har berett näringsutskottet tillfälle att yttra sig över 1998 års ekonomiska vårproposition (prop. 1997/98:150) jämte motioner i de delar som berör näringsutskottets beredningsområde. I detta yttrande behandlas förslag i propositionen om tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1998 inom utgiftsområdena 21 Energi och 24 Näringsliv.

Näringsutskottet tillstyrker propositionen i berörd del och avstyrker här behandlade motionsyrkanden. Till yttrandet har fogats 4 avvikande meningar.

Propositionen

Näringsutskottet behandlar i detta yttrande följande förslag till riksdagsbeslut:

13. att riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i ellagen (1997:857),

29. att riksdagen bemyndigar regeringen att budgetåret 1998 under det på utgiftsområde 21 Energi uppförda ramanslaget B 4 Energiforskning fatta beslut om stöd till forskning och utveckling inom energiområdet som innebär utgifter inklusive tidigare åtaganden på högst 240 000 000 kr för år 1999, 190 000 000 kr för 2000, 160 000 000 kr för 2001, 130 000 000 kr för 2002, 90 000 000 kr för 2003 och 60 000 000 kr för 2004 (avsnitt 5.4.16),

30. att riksdagen godkänner att Energiteknikfonden avvecklas, fondens be- hållning tillförs statsbudgeten och dess utestående åtaganden förs över till Statens energimyndighet (avsnitt 5.4.16),

31. att riksdagen bemyndigar regeringen att budgetåret 1998 under det på utgiftsområde 21 Energi föreslagna ramanslaget B 10 Energiteknikstöd fatta beslut om stöd till ny energiteknik som innebär utgifter inkl. tidigare åtaganden på högst 100 000 000 kr för 1999, 80 000 000 kr för 2000, 65 000 000 kr för 2001, 50 000 000 kr för 2002, 40 000 000 kr för 2003 och 25 000 000 kr för 2004 (avsnitt 5.4.16),

32. att riksdagen bemyndigar regeringen med anledning av avvecklingen av Barsebäck 1 att, som underlag för slutlig fastställelse i domstol, träffa och genomföra för staten bindande avtal med Sydkraft AB och med eventuella andra parter som kan erfordras i samband med en överenskommelse om

ersättning i form av pengar eller egendom som staten direkt eller indirekt förfogar över (avsnitt 5.4.16),

33. att riksdagen bemyndigar regeringen att under budgetåret 1998 enligt 6 § andra stycket lagen (1996:1059) om statsbudgeten besluta att det under utgiftsområde 21 Energi föreslagna ramanslaget B 11 Ersättning för avveckling av en reaktor i Barsebäcksverket får överskridas om ett riksdagsbeslut om ökning av anslagsbeloppet inte hinner inväntas (avsnitt 5.4.16),

34. att riksdagen godkänner att Clearingfonden och Energiforskningsfonden avvecklas och att behållningen tillförs statsbudgeten (avsnitt 5.4.16),

47. att riksdagen bemyndigar regeringen att låta Exportkreditnämnden få erbjuda upp till 100 % täckning i exportkreditgarantier samt att låta Exportkreditnämnden få lämna rembursgarantier med mer än 12 månaders kredittid och 18 månaders risktid samt få försäkra rembursen med s.k. ensidig bekräftelse (avsnitt 5.4.19),

49. (delvis) att riksdagen på tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1998 godkänner ändrade ramar för utgiftsområden samt anvisar ändrade och nya anslag i enlighet med specifikation i tabell.

Motionerna

De motioner som behandlas här är följande:

1997/98:Fi17 av Carl Bildt m.fl. (m) såvitt gäller yrkandet (9) att riksdagen avslår regeringens förslag om bemyndigande och nytt anslag B 11 med anledning av avvecklingen av Barsebäck 1 i enlighet med vad som anförts i motionen.

1997/98:Fi19 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) såvitt gäller yrkandena att riksdagen

15. avslår förslaget att bemyndiga regeringen med anledning av förtidsavvecklingen av Barsebäck 1 att, som underlag för slutlig fastställelse i domstol, träffa och genomföra för staten bindande avtal med Sydkraft AB och med eventuella andra parter som kan erfordras i samband med en överenskommelse om ersättning i form av pengar eller egendom som staten direkt eller indirekt förfogar över,

16. avslår förslaget att bemyndiga regeringen att under budgetåret 1998 enligt 6 § andra stycket lagen (1996:1059) om statsbudgeten besluta att det under utgiftsområde 21 Energi föreslagna ramanslaget B 11 Ersättning för avveckling av en reaktor i Barsebäcksverket får överskridas om ett riksdagsbeslut om ökning av anslagsbeloppet inte hinner inväntas,

21. (delvis) på tilläggsbudget till statsbudgeten för budgetåret 1998 godkänner ändrade ramar för utgiftsområden samt ändrade och nya anslag i förhållande till regeringens förslag i enlighet med specifikation i tabell B.

1997/98:Fi22 av Alf Svensson m.fl. (kd) såvitt gäller yrkandena att riksdagen

9. avslår regeringens förslag om bemyndigande att utan ytterligare riksdagsbeslut träffa avtal med Sydkraft AB,

10. avslår regeringens förslag om inrättande av nytt ramanslag B 11 Ersättning för avveckling av en reaktor i Barsebäcksverket.

1997/98:Fi27 av Mikael Odenberg m.fl. (m, fp, kd) vari yrkas att riksdagen

1997/98:NU9y

1. avslår förslaget att under utgiftsområde 21 Energi anvisa nytt ramanslag B 11 Ersättning för avveckling av en reaktor i Barsebäcksverket,

2. avslår förslaget om bemyndigande för regeringen att träffa och genomföra för staten bindande avtal med Sydkraft AB och med eventuella andra parter,

3. avslår förslaget om bemyndigande för regeringen att överskrida ramanslaget B 11 under utgiftsområde 21.

1997/98:Fi46 av Karin Falkmer m.fl. (m) vari yrkas att riksdagen

1. beslutar att under anslaget F 2 inom utgiftsområde 24 anvisa ett i förhållande till regeringen minskat anslag med 1 000 000 kr i enlighet med vad som anförts i motionen,

2. beslutar att under anslaget C 2 inom utgiftsområde 24 anvisa ett i förhållande till regeringen ökat anslag med 1 000 000 kr i enlighet med vad som anförts i motionen,

3. beslutar att under anslaget A 1 inom utgiftsområde 24 anvisa ett i förhållande till regeringen ökat anslag med 7 150 000 kr i enlighet med vad som anförts i motionen,

4. beslutar att under anslaget A 1 inom utgiftsområde 21 anvisa ett i förhållande till regeringen minskat anslag med 7 150 000 kr i enlighet med vad som anförts i motionen.

1997/98:Fi56 av Marianne Samuelsson m.fl. (mp) såvitt gäller yrkandena att riksdagen

13. som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inriktningen på det nya anslaget B 10 Energiteknikstöd under utgiftsområde 21 Energi,

15. avslår regeringens förslag att låta Exportkreditnämnden få erbjuda upp till 100 % täckning i exportkreditgarantier,

16. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inriktningen av det statliga stödet till ett svenskt deltagande i världsutställningen i Hannover.

Näringsutskottet

Utgiftsområde 21 Energi

Ersättning för avveckling av en reaktor i Barsebäcksverket

Propositionen

Med stöd av det energipolitiska beslutet våren 1997 (prop. 1996/97:84, bet. NU12) och den därefter införda lagen (1997:1320) om kärnkraftens avveckling beslutade regeringen i februari 1998 att rätten att driva kärnkraftsreaktorn Barsebäck 1 för att utvinna kärnenergi skall upphöra att gälla vid utgången av juni 1998. Regeringen har förordnat f.d. generaldirektören Kaj Janérus att företräda staten i förhandlingar med Sydkraft AB om avvecklingen av kärnkraftsanläggningen. Det är förhandlarens uppgift att söka nå en frivillig överenskommelse om ersättningen, som därefter skall fastställas i domstol.

Det betonas i propositionen att en överenskommen ersättning kan bestå av såväl ersättning i pengar som överlåtelse av andra tillgångar samt andra åtaganden grundade på affärsmässiga och rättsliga överväganden. Utgångspunkten för statens förhandlingar med Sydkraft är den ersättningsnivå som det bedöms att en domstol skulle komma fram till.

Regeringen föreslår nu i propositionen att regeringen, med anledning av avvecklingen av Barsebäck 1, skall bemyndigas att – som underlag för slutlig fastställelse i domstol – träffa och genomföra för staten bindande avtal med Sydkraft, och med andra eventuella parter, om ersättning i form av pengar eller egendom som staten direkt eller indirekt förfogar över.

Vidare föreslår regeringen att riksdagen under utgiftsområde 21 Energi för innevarande budgetår under ett nytt ramanslag (B 11) skall anvisa en miljon kronor som ersättning för avveckling av en reaktor vid kärnkraftverket i Barsebäck. Anslaget skall kunna användas till förskott på ersättning fastställd i domstol eller till utbetalning av ersättning till Sydkraft och eventuella andra parter som en följd av ett avtal om slutlig ersättning fastställd i domstol. Anslaget skall finansieras genom inleverans till statsbudgeten av behållningen i Clearingfonden (se avsnitt i det följande).

Regeringen understryker att anslagsbeloppet endast är av formell natur och att det självfallet kan komma att överskridas. Om anslagsbeloppet behöver överskridas avser regeringen, framhålls det, att i första hand återkomma till riksdagen under hösten 1998 med förslag om höjning av anslaget på tilläggsbudget. Om emellertid detta av tidsskäl inte hinns med föreslås i propositionen – med hänvisning till gällande bestämmelser om ramanslag i lagen (1996:1059) om statsbudgeten, den s.k. budgetlagen – att regeringen skall bemyndigas att besluta om att ramanslaget får överskridas. Om bemyndigandet utnyttjas kommer överskridandet samt dess finansiering att ingå i de utfallsredovisningar som regeringen framöver skall lämna till riksdagen.

Motionerna

Företrädare för Moderata samlingspartiet, Folkpartiet liberalerna och Kristdemokraterna föreslår i en gemensam motion, 1997/98:Fi27 (m, fp, kd), att regeringens tre nu nämnda förslag skall avslås av riksdagen. Partierna framför också liknande avslagsyrkanden i sina respektive partimotioner med anledning av propositionen, 1997/98:Fi17 (m), 1997/98:Fi19 (fp) och 1997/98:Fi22 (kd).

En förtida avveckling av en kärnkraftsreaktor i Barsebäck kommer att belasta staten med miljardbelopp i ersättning till reaktorägaren, konstateras det i den förstnämnda motionen. Trots detta, fortsätter motionärerna, väljer regeringen att uppföra ett rent symboliskt anslag i statsbudgeten. Därtill fogas ett bemyndigande som skulle ge regeringen helt obegränsade möjligheter att ingå för staten bindande avtal med därav åtföljande kostnader för skattebetalarna. Från allmänna, demokratiska utgångspunkter är detta en helt oacceptabel ordning, heter det i motionen.

Motionärerna menar vidare att den föreslagna ordningen strider mot grunderna för budgetlagen. Möjligheten för riksdagen att bemyndiga regeringen att fatta beslut om att ett ramanslag får överskridas får enligt lagens förarbe-

ten tillämpas endast i rena undantagsfall, påpekas det. Med hänvisning till den begränsade kvarstående budgeteringsmarginalen för år 1998 framhåller vidare motionärerna att de merutgifter som stängningen av reaktorn i Barsebäck förorsakar kommer att leda till att utgiftstaket överskrids.

Det förda resonemanget i motionen leder alltså motionärerna till slutsatsen att riksdagen inte bör fatta beslut om ett nytt ramanslag och än mindre ge regeringen det begärda bemyndigandet. Om regeringen skulle komma att träffa en förhandlingsuppgörelse med Sydkraft borde ett avtal härom på sedvanligt sätt villkoras av riksdagens godkännande. Enligt motionärerna bör riksdagen därefter sammankallas för att i ett sammanhang ta ställning till avtalet och dess finansiering.

Vissa kompletterande uppgifter

Enligt 6 § i budgetlagen får regeringen tillfälligt överskrida ett ramanslag genom att ta i anspråk en anslagskredit motsvarande högst 10 % av anvisat anslag. Med riksdagens bemyndigande får regeringen även besluta att ett ramanslag får överskridas, om detta är nödvändigt för att i en verksamhet täcka särskilda utgifter som inte var kända då anslaget anvisades eller för att ett av riksdagen beslutat ändamål med anslaget skall kunna uppfyllas.

I den proposition som låg till grund för lagen (prop. 1995/96:220) framhölls beträffande den nu aktuella möjligheten till bemyndigande att det kunde tänkas situationer när det är nödvändigt, eller i vart fall lämpligt, att regeringen får besluta om utgifter på ramanslag utöver anvisat belopp. En snabb händelseutveckling kan, påpekades det, leda till att ett belopp som inte ryms inom den högsta kreditgränsen måste betalas utan dröjsmål och innan riksdagens beslut om ett förhöjt anslag hinner komma. Som exempel angavs kraftigt höjda räntor på statsskulden i samband med oro på kreditmarknaden, tillkommande EU-avgifter, utgifter med anledning av katastrofer och utbetalningar till följd av infriade garantier. Som en ytterligare begränsning borde enligt regeringen gälla att ett överskridande måste avräknas mot reserver som riksdagen har beslutat om eller så skall regeringen ha stöd i ett annat särskilt bemyndigande som riksdagen har lämnat.

I den ekonomiska vårpropositionen (s. 94) anges att den kvarstående budgeteringsmarginalen för år 1998 uppgår till 0,9 miljarder kronor. Om det finns risk för att utgiftstaket kommer att överskridas skall regeringen enligt budgetlagen (42 §) för att undvika detta vidta sådana åtgärder som den har befogenhet till eller föreslå riksdagen nödvändiga åtgärder.

I budgetpropositionen för år 1998 (prop. 1997/98:1 finansplanen, avsnitt 4.9) begärde regeringen, på motsvarande sätt som året innan, att riksdagen skulle bemyndiga regeringen att besluta att ett ramanslag som inte avser förvaltningsändamål får överskridas om ett riksdagsbeslut inte hinner inväntas och om överskridandet ryms inom det fastställda utgiftstaket för staten. Enligt regeringens bedömning skulle det endast undantagsvis bli nödvändigt att utnyttja denna möjlighet till överskridande. På förslag av finansutskottet (bet. 1997/98:FiU1 s. 212) bifölls regeringens begäran. Finansutskottet förutsatte att överskridanderätten kommer att utnyttjas med stor återhållsamhet. I en reservation (m, fp, kd) betonades vikten av att regeringen håller sig till de

av riksdagen anvisade anslagen. Trovärdigheten för den nya budgetprocessen kräver att regeringen inte har möjlighet att göra överskridanden utan att underställa dessa för riksdagens prövning, sades det. För år 1997 utnyttjade regeringen bemyndigandet för tre överskridanden (till rättsväsendet, totalförsvaret och EU-avgiften).

Med anledning av regeringens beslut att dra in rätten att driva Barsebäck 1 från utgången av juni 1998 har Sydkraft AB och Barsebäck Kraft AB hos Regeringsrätten ansökt om rättsprövning enligt lagen (1988:205) om rättsprövning av vissa förvaltningsbeslut. Företagen har också ansökt om att regeringens beslut skall upphävas i avvaktan på Regeringsrättens slutliga dom, s.k. inhibition. Enligt uppgift väntas Regeringsrätten i dagarna komma att fatta beslut beträffande yrkandet om inhibition.

Sydkraft har vidare begärt att EG-kommissionen skall pröva regeringens beslut ur konkurrenssynpunkt.

Näringsutskottets ställningstagande

I juni 1997 beslutade riksdagen att en kärnkraftsreaktor i Barsebäck skall stängas av före den 1 juli 1998 och att förhandlingar skulle upptas med Sydkraft om denna stängning. Vidare fattade riksdagen i december 1997 beslut om införande av en lag om kärnkraftens avveckling. Med stöd av denna lag beslutade regeringen i februari 1998 att rätten att driva kärnkraftsreaktorn Barsebäck 1 skall upphöra att gälla vid utgången av juni 1998. Mot denna bakgrund ser näringsutskottet det som logiskt att riksdagen nu bemyndigar regeringen att träffa och genomföra för staten bindande avtal med Sydkraft, och andra eventuella parter, om ersättning i form av pengar eller egendom som staten direkt eller indirekt förfogar över. Naturligtvis förutsätter utskottet att regeringen träffar en överenskommelse som är så fördelaktig som möjligt för staten.

Det får betraktas som självklart att regeringen inte i förväg anger en bedömning av storleken på ersättningen för avvecklingen av reaktorn. Näringsutskottet tillstyrker därför förslaget i propositionen att en miljon kronor nu skall anvisas på ett nytt anslag för ändamålet och att regeringen skall bemyndigas att – utan nytt beslut av riksdagen – överskrida anslaget om regeringen av tidsskäl inte hinner invänta ett beslut av riksdagen. Utskottet noterar samtidigt att regeringen, om anslagsbeloppet behöver överskridas, i första hand avser att återkomma till riksdagen under hösten 1998 med förslag om höjning av anslagsbeloppet på tilläggsbudget. I det här ärendet skulle det av budgetskäl men också av hänsyn till riksdagens ansvar vara att föredra om riksdagen fick fatta beslut om en sådan höjning av anslaget. Slutligen finner utskottet skäl att erinra om bestämmelsen i budgetlagen om att regeringen, vid risk för överskridande av utgiftstaket, skall vidta sådana åtgärder som den har befogenhet till eller föreslå riksdagen nödvändiga åtgärder.

Näringsutskottet avstyrker med det nu anförda här behandlade yrkanden i motionerna 1997/98:Fi27 (m, fp, kd), 1997/98:Fi17 (m), 1997/98:Fi19 (fp) och 1997/98:Fi22 (kd).

Statens energimyndighets förvaltningskostnader

Den nya energimyndigheten – Statens energimyndighet – inrättades den 1 januari 1998 och övertog merparten av myndighetsfunktionerna på energiområdet från främst Närings- och teknikutvecklingsverket (NUTEK). I propositionen föreslås att anslaget för Energimyndighetens förvaltningskostnader (A 1) skall ökas med drygt 7 miljoner kronor och att en korresponderande minskning skall genomföras beträffande motsvarande anslag (A 1) till NUTEK under utgiftsområde 24 Näringsliv. Förslaget innebär en slutjustering av förvaltningsmedlen mellan de båda myndigheterna.

Energiforskning

Riksdagen bemyndigar årligen regeringen att i samband med stöd till energiforskning göra åtaganden även efter det aktuella budgetåret. Sålunda har regeringen bemyndigats att under år 1998 fatta beslut om stöd till forskning och utveckling inom energiområdet på totalt 250 miljoner kronor för åren 1999–2004. Detta beställningsbemyndigande har setts över, och regeringen föreslår i propositionen att det skall höjas till totalt 870 miljoner kronor (240, 190, 160, 130, 90 respektive 60 miljoner kronor). I det energipolitiska beslutet har sammanlagt till energiforskning beräknats 2 310 miljoner kronor fram t.o.m. år 2004.

Energiteknikstöd

För innevarande budgetår har anvisats 90 miljoner kronor som bidrag till Energiteknikfonden (B 5). Medel från denna fond, som inrättades den 1 juli 1988 (prop. 1987/88:90, bet. NU40), disponeras för stöd till utveckling av ny energiteknik i företag och branscher. Forskningsinsatser som är strategiska för teknikutvecklingen skall genomföras i samverkan mellan staten och näringslivet. Från början finansierades fonden genom en särskild skatt på olja och senare med medel motsvarande 10 kr per kubikmeter olja av den allmänna energiskatten på olja. Fr.o.m. budgetåret 1993/94 har fonden tillförts dessa medel – av koldioxidskatten på oljeprodukter – via ett särskilt anslag på statsbudgeten. Enligt uppgift i propositionen uppgår behållningen i fonden för närvarande till ca 420 miljoner kronor.

I det energipolitiska beslutet har beräknats sammanlagt 870 miljoner kronor för Energiteknikfondens finansieringsverksamhet för perioden 1998–2004. Enligt regeringen bör Energiteknikfonden avvecklas, varvid fondens behållning skall inlevereras till inkomsttitel på statsbudgeten och utestående åtaganden överförs till Energimyndigheten. Samtidigt skall fonden – utan att det genomförs någon ändring av inriktningen på verksamheten eller omfattningen av denna – tillföras medel över ett ramanslag som skall disponeras av Energimyndigheten. Regeringens förslag i propositionen om ett nytt anslag för ändamålet (B 10 Energiteknikstöd) på 510 miljoner kronor motsvarar storleksmässigt summan av inestående behållning på fonden och det anslag om 90 miljoner kronor som tidigare anvisats och som nu skall dras in.

Enligt ett ytterligare förslag i detta avsnitt skall regeringen – på motsvarande sätt som beträffande energiforskning – bemyndigas att under år 1998 fatta beslut om stöd till ny energiteknik innebärande utgifter på högst sammanlagt 360 miljoner kronor för åren 1999–2004 (100, 80, 65, 50, 40 respektive 25 miljoner kronor).

Avveckling av Clearingfonden och Energiforskningsfonden

Enligt regeringens förslag skall Clearingfonden och Energiforskningsfonden avvecklas och behållningen på totalt ca 13,7 miljoner kronor tillföras en inkomsttitel på statsbudgeten. Avgifter för clearing av oljeprodukter har tidigare tillförts Clearingfonden, vars behållning nu uppgår till ca 12,3 miljoner kronor. Vidare har det tidigare energiforskningsprogrammet finansierats genom en höjning av den särskilda beredskapsavgiften på oljeprodukter. De inkomster som svarade mot avgiftshöjningen avskiljdes och tillfördes Energiforskningsfonden, där nu 1,4 miljoner kronor är inestående.

Sedan budgetåret 1986/87 redovisas inkomster från avgifterna direkt på statsbudgetens inkomstsida och fonderna tillförs inga nya medel. Det påpekas också i propositionen att medlen på de båda fonderna inte har använts.

Ändring av ellagen

Den nya ellagen (1997:857) trädde i kraft den 1 januari 1998 och ersatte bl.a. den gamla ellagen från år 1902 (prop. 1996/97:136, bet. 1997/98:NU3). Bestämmelser om tillsyn finns i kapitel 12 i den nya lagen. Där stadgas bl.a. att den myndighet som utövar tillsyn såvitt avser frågor om elsäkerhet, för närvarande Elsäkerhetsverket, får meddela förbud i vissa angivna avseenden. I motsats till den gamla ellagen saknas det dock möjlighet enligt den nya ellagen att förena ett sådant förbud med vite.

Med hänvisning till att ett vitesföreläggande är det mest verksamma påtryckningsmedlet vid överträdelser mot de aktuella förbuden (12 kap. 4 § punkterna 2–4) anser regeringen att det bör införas en möjlighet att förena ett förbud med vite och framlägger förslag om erforderlig ändring i ellagen. Mot bakgrund av att förslaget innebär oförändrat rättsläge jämfört med det som gällde innan den nya ellagens ikraftträdande har regeringen avstått från att höra Lagrådet i frågan.

Regeringen föreslår härutöver ändringar i lagens sista kapitel i två paragrafer som behandlar straffansvar och rätten att överklaga (13 kap. 1 och 5 §§). På grund av förbiseende i samband med att regeringen lade fram förslaget till ny ellag blev hänvisningar till andra paragrafer felaktiga, vilket nu föreslås bli korrigerat.

Lagförslagen återges på s. 65 i propositionen.

Motionerna

I motion 1997/98:Fi46 (m) avvisas förslaget om justering av förvaltningsmedel mellan Energimyndigheten och NUTEK. Motionärerna erinrar om att Moderata samlingspartiet ansåg att ansvaret för energifrågorna skulle ligga

kvar hos NUTEK och att någon ny energimyndighet inte skulle bildas. En sådan lösning är fortfarande att föredra, inte minst därför att många av de anställda valt att inte flytta med Energimyndigheten till dess nya lokaliseringsort Eskilstuna med ökade kostnader som följd, sägs det i motionen.

Förslaget i propositionen om att anvisa 510 miljoner kronor till det nya anslaget Energiteknikstöd är föremål för ett yrkande i motion 1997/98:Fi56 (mp). Där påpekas att Miljöpartiet de gröna i sitt budgetförslag för år 1998 förordade kraftiga ökningar av anslagen till att främja ny elproduktion från förnybara energikällor och för att stödja en effektivare energianvändning m.m. Jämfört med regeringens förslag innebar partiets förslag en höjning av ramen för utgiftsområdet med totalt 433 miljoner kronor. Av detta belopp skulle 160 miljoner kronor anvisas till anslaget (B 2) för investeringar i elproduktion från förnybara energikällor, 80 miljoner kronor till anslaget (B 1) för att minska elanvändningen, 65 miljoner kronor till anslaget (B 3) till åtgärder för effektivare energianvändning, 55 miljoner kronor till anslaget (B 6) för introduktion av ny energiteknik, 13 miljoner kronor som bidrag till Energiteknikfonden (B 5) och 10 miljoner kronor till energiforskning (B 4). Enligt motionärerna bör de nu av regeringen föreslagna medlen användas inte bara för stöd till utveckling av ny energiteknik utan fördelas på övriga aktuella anslag inom utgiftsområdet enligt den inriktning som Miljöpartiet föreslog i sitt budgetmotion.

Näringsutskottets ställningstagande

Näringsutskottet tillstyrker regeringens förslag att anslaget till Energimyndighetens förvaltningskostnader skall ökas med drygt 7 miljoner kronor och att en motsvarande minskning skall göras av NUTEK:s förvaltningsanslag. Utskottet har svårt att förstå motivet för avslagsyrkandet i motion 1997/98:Fi46 (m), nämligen att motionärerna tidigare motsatte sig att ansvaret för energifrågorna skulle överföras från NUTEK till en ny energimyndighet. Oavsett tidigare åsikter i frågan har nu Energimyndigheten bildats, och det har konstaterats att det bör göras en justering av förvaltningsmedlen mellan de båda myndigheterna. Motionen avstyrks i här aktuell del.

Vidare tillstyrker utskottet förslaget i propositionen att Energiteknikfonden skall avvecklas och att summan av medel som har anvisats som bidrag till fonden för innevarande år och fondens innestående behållning skall anvisas under ett nytt ramanslag för stöd till ny energiteknik. Därmed avstyrker utskottet det aktuella yrkandet i motion 1997/98:Fi56 (mp). Regeringens förslag till bemyndigande avseende framtida åtaganden på området tillstyrks också.

Förslagen i övrigt under detta utgiftsområde om förändrat bemyndigande för stödet till energiforskning, om avveckling av Clearingfonden och Energiforskningsfonden och om ändring i ellagen har näringsutskottet inget att erinra mot.

Propositionen*Exportkreditnämnden*

Riksdagen har ställt sig bakom principen att Exportkreditnämnden (EKN) vid sin garantigivning normalt skall tillämpa ett system med självrisiker och att täckningsgraden i en garanti normalt får uppgå till högst 95 % (prop. 1989/90:44, bet. NU19). I enlighet med detta har i förordningen (1990:113) om exportkreditgaranti föreskrivits att sådan garanti får avse högst 90 % eller i särskilda fall 95 % av den uppkomna förlusten. I propositionen framhålls att motiven för självrisk föreligger framför allt när det gäller kommersiell risk-täckning. Däremot, betonas det, har garantitagaren oftast inga eller mycket begränsade möjligheter att bedöma den politiska risken och påverka skeendet vid politiska händelser. Med politiska risker avses bl.a. krig, revolution, naturkatastrof eller åtgärd från utländsk myndighet som hindrar eller fördröjer betalning.

Regeringen instämmer därför i ett förslag från EKN att nämnden skall få erbjuda upp till 100-procentig täckning i sina exportkreditgarantier. Med sitt förslag – om det godkänns – avser EKN att införa en täckningsgrad på normalt 100 % för politiska risker och 90 % för kommersiella risker. Det påpekas i propositionen att garantiinstituten i flera andra länder, bl.a. Förenta staterna, Kanada, Norge och Storbritannien, kan erbjuda hundra procentig täckning.

Vidare föreslås att EKN skall få lämna rembursgarantier med mer än 12 månaders kredittid och 18 månaders risktid, som är de nuvarande maximalt tillåtna tiderna för sådana garantier. Som motiv för förslaget påpekas att marknaderna för remburs har förändrats genom att kredittiderna har blivit längre och bankernas behov av riskdelning har ökat.

Enligt ett ytterligare förslag i propositionen skall EKN få försäkra remburs med s.k. ensidig bekräftelse. En ensidigt bekräftad remburs innebär att EKN:s garantitagare på exportörens begäran garanterar betalning under en remburs öppnad av en utländsk bank, trots att det inte finns något uppdrag från öppnande bank att bekräfta rembursen. Syftet med den föreslagna ändringen sägs vara att erbjuda en förbättrad garanti som tar hänsyn till de förändringar som ägt rum på rembursmarknaden.

AB Svensk Exportkredits statsstödda exportkreditgivning

För innevarande budgetår har riksdagen till ovannämnda verksamhet anvisat ca 9,1 miljoner kronor. Medlen används för ersättning till AB Svensk Exportkredit (AB SEK) för eventuellt underskott utgörande skillnaden mellan intäkter och kostnader, huvudsakligen ränteintäkter och räntekostnader, inom ramen för systemet med statsstödda exportkrediter. AB SEK redovisar verksamheten tre gånger om året till regeringen och Kammarkollegiet. Det konstateras nu i propositionen att anvisade medel för år 1998 inte kommer att vara tillräckliga för att täcka utbetalningarna. Regeringen föreslår att ytterligare 2,6 miljoner kronor skall anvisas på det aktuella anslaget (E 4). An-

Världsutställningen i Hannover år 2000

Sverige har inbjudits att delta i en världsutställning som kommer att äga rum i Hannover år 2000. Tyskland är Sveriges enskilt största handelspartner, påpekar regeringen och anför att det är angeläget att Sverige deltar i denna utställning där möjligheterna att främja svenska ekonomiska intressen är stora. Regeringen har för övrigt redan anmält Sverige som deltagare i utställningen.

Kostnaden för det svenska deltagandet beräknas uppgå till totalt ca 60 miljoner kronor, varav näringslivet åtagit sig att bidra med hälften. Vidare väntas kommuner och länsstyrelser bidra med sammanlagt ca 3 miljoner kronor. Enligt regeringens bedömning kommer en mindre del av statens kostnader för förberedelsearbetet att uppstå redan under innevarande år och merparten under år 1999. I propositionen föreslås att riksdagen under ett nytt anslag (E 6) skall anvisa 27 miljoner kronor som ett engångsbelopp för att täcka den beräknade kostnaden för statlig medverkan i världsutställningen. Anslaget skall finansieras genom att ramen för år 1999 engångsvis skall minskas med 3 miljoner kronor för nio olika utgiftsområden (utgiftsområdena 5, 9, 14, 16, 18–20, 22 och 23).

Konsumentverket

Regeringen framlägger också förslag i propositionen om att anslaget till Konsumentverket för innevarande år skall ökas med 1 miljon kronor. Det aviseras att Konsumentverket kommer att ges i uppdrag att – inom en kostnadsram på detta belopp – utveckla och praktiskt pröva en modell för att mäta och ge konsumenterna en bättre information om konsumentpriser i dagligvaruhandeln. Bland annat skall verket utveckla och praktiskt pröva en modell för insamling (mätning) av butikspriser samt för att sprida denna information. Det betonas att modellen skall passa in i Konsumentverkets långsiktiga verksamhet. För att finansiera denna anslagsökning skall anslaget till Marknadsdomstolen (F 1) minskas med samma belopp. Regeringen framhåller sin bedömning att domstolen ändå kan bedriva sin verksamhet inom de anvisade medlen.

Motionerna

I motion 1997/98:Fi56 (mp) yrkas avslag på regeringens förslag att Exportkreditnämnden skall få erbjuda upp till hundra procentig täckning i sina exportkreditgarantier. Motionärerna anför att det är rimligt att även de exporterande företagen i dessa fall exponeras för marknadsrisken och menar därmed att det inte är lämpligt att ett statligt organ som EKN skall bära hela risken.

Beträffande den planerade världsutställningen i Hannover instämmer motionärerna i regeringens uppfattning att utställningen kan innebära goda möjligheter att marknadsföra Sverige och svenska företag. Emellertid menar

motionärerna att det är viktigt att bevaka att det inte bara blir en möjlighet för de större och etablerade företagen. Därför borde en del av det statliga stödet användas för att de mindre företagen skall ges tillfälle att marknadsföra sig på utställningen. Särskilt sådana företag som står för kreativitet och nya lösningar inom miljöområdet samt inom natur- och kulturturism borde stödjas.

Regeringens förslag om extra medel – 1 miljon kronor – till Konsumentverket, som skall användas för att utveckla en modell för bättre information om konsumentpriser och som skall finansieras genom en motsvarande neddragning av anslaget till Marknadsdomstolen, avvisas i motion 1997/98:Fi46 (m). En politik som gynnar konsumenterna kan inte byggas på dyr, statlig och centrerad administration utan måste utgå från konkurrens och valfrihet, anför motionärerna. De menar att medlen i stället bör föras till anslaget för konkurrensforskning (C 2) och framlägger förslag härom. En utvecklad konkurrensforskning kan lägga grunden för en långsiktigt framgångsrik konsumentpolitik, framhålls det.

I motion 1997/98:Fi19 (fp) avstyrks att anslaget till Marknadsdomstolen skall minskas för att finansiera det höjda anslaget till Konsumentverket. Enligt motionärerna lämnas ingen övertygande motivering för denna neddragning i propositionen.

Näringsutskottets ställningstagande

Näringsutskottet tillstyrker regeringens förslag att Exportkreditnämnden (EKN) – på motsvarande sätt som garantiinstituten i flera andra länder – skall kunna erbjuda upp till hundra procentig täckning i sina exportkreditgarantier. Utskottet noterar EKN:s avsikt att full täckning normalt endast skall tillämpas för politiska risker och sålunda inte för kommersiella risker. Det sagda innebär att det aktuella yrkandet i motion 1997/98:Fi56 (mp) avstyrks.

Enligt utskottets mening bör inte heller det andra här berörda yrkandet i nyssnämnda motion om de mindre företagens deltagande i världsutställningen i Hannover år 2000 föranleda något initiativ från riksdagens sida. Utskottet förutsätter att också dessa företag uppmuntras och ges tillfälle att marknadsföra sig på utställningen.

Näringsutskottet har vidare inget att erinra mot regeringens övriga förslag i propositionen under detta utgiftsområde. Detta inkluderar då förslaget om att anslaget till Konsumentverket skall ökas med 1 miljon kronor för att verket skall kunna utveckla och pröva en modell för att mäta och ge konsumenterna bättre information om konsumentpriserna i dagligvaruhandeln. Med en ökad prisinformation till konsumenterna främjas en effektiv konkurrens. Regeringens förslag om att anslagsökningen till Konsumentverket skall finansieras genom en motsvarande neddragning av anslaget till Marknadsdomstolen tillstyrks av näringsutskottet med hänvisning till regeringens bedömning att domstolens verksamhet kan bedrivas inom det kvarvarande anslaget. Av det anförda följer att utskottet avstyrker de korresponderande yrkandena i motionerna 1997/98:Fi46 (m) och 1997/98:Fi19 (fp).

På näringsutskottets vägnar

Birgitta Johansson

I beslutet har deltagit: Birgitta Johansson (s), Reynoldh Furustrand (s), Karin Falkmer (m), Mats Lindberg (s), Mikael Odenberg (m), Barbro Andersson (s), Kjell Ericsson (c), Marie Granlund (s), Dag Ericson (s), Nils-Göran Holmqvist (s), Ola Karlsson (m), Göran Hägglund (kd), Hans Hoff (s), Eva Flyborg (fp) och Per Rosengren (v).

Avvikande meningar

1. Ersättning för avveckling av en reaktor i Barsebäcksverket

Karin Falkmer (m), Mikael Odenberg (m), Ola Karlsson (m), Göran Hägglund (kd) och Eva Flyborg (fp) anser att näringsutskottets ställningstagande i avsnittet om ersättning för avveckling av en reaktor i Barsebäcksverket bort ha följande lydelse:

Att riksdagen tidigare – trots kraftig opposition från Moderata samlingspartiet, Folkpartiet liberalerna och Kristdemokraterna men också från näringslivet och fackföreningsrörelsen – har beslutat att avveckla kärnkraftverket i Barsebäck kommer att få förödande konsekvenser för landets ekonomi, sysselsättning, företagande och miljö.

Det energipolitiska beslutet våren 1997 fattades utan att några samhällsekonomiska eller miljömässiga konsekvensanalyser förelåg. Inte heller belystes effekterna för energiförsörjningen, hushållens ekonomi eller för boendekostnaderna (och då särskilt för ägare till småhus med elvärme). Det saknades även en redovisning av de kostnader som skulle komma att drabba staten till följd av den förtida avvecklingen.

På ett utmanande sätt fattade sedan riksdagen i december 1997 beslut om att införa lagen om kärnkraftens avveckling. Inte heller vid detta tillfälle redovisade regeringen vilka ekonomiska konsekvenser som besluten om avvecklingen kommer att få för staten eller för samhällsekonomin i stort. Än mindre antydde hur avvecklingen skulle finansieras. Riksdagen tvingades sålunda att återigen fatta ett avgörande beslut utan möjlighet att bedöma konsekvenserna av beslutet.

Med det nu framlagda förslaget fortsätter regeringen att handlägga energipolitiken på ett sätt som urholkar riksdagens möjligheter till insyn och påverkan. Näringsutskottet finner regeringens tillvägagångssätt som mycket anmärkningsvärt och respektlöst mot riksdagen. Innebörden av det föreslagna ramanslaget och de föreslagna bemyndigandena är nämligen att riksdagen över huvud taget inte kommer att beröras av ärendets vidare hantering – annat än att i efterhand bli informerad om det ekonomiska utfallet av regeringens olika åtgärder. Det är förvånande att partier, som annars säger sig vilja främja riksdagens ställning, i denna fråga helt ansluter sig till regering-

ens förslag utan kännedom om storleken på ersättningen för avvecklingen eller hur denna ersättning skall finansieras.

Härtill kommer att förslaget uppenbart strider mot intentionerna bakom budgetlagen. Av den föregående redovisningen framgår att den möjlighet till bemyndigande att överskrida ett ramanslag som regeringen nu begär, bara skall tillämpas undantagsvis – t.ex. i samband med oro på kreditmarknaden eller med anledning av katastrofer. Utskottet finner också skäl att erinra om att den kvarstående budgeteringsmarginalen för innevarande år är så liten att den med största sannolikhet inte kommer att förslå för att täcka de merutgifter som en stängning av Barsebäck 1 skulle medföra.

Mot bakgrund av det anförda anser näringsutskottet att riksdagen nu inte bör ge regeringen de begärda bemyndigandena. Inte heller bör riksdagen fatta beslut om ett nytt ramanslag. Om regeringen skulle komma att träffa en förhandlingsuppgörelse med Sydkraft AB får ett sådant avtal villkoras av riksdagens godkännande – för övrigt helt i linje med att 1997 års bolagsstämma hos Sydkraft har begärt att en eventuell uppgörelse med staten skall underställas bolagsstämman för beslut. När ett avtal föreligger får riksdagen sammankallas för att i ett sammanhang ta ställning till avtalet och dess finansiering.

Näringsutskottets ställningstagande innebär alltså att de här berörda förslagen i propositionen avstyrks. Med ett sådant beslut av riksdagen blir de nu aktuella yrkandena i motionerna 1997/98:Fi27 (m, fp, kd), 1997/98:Fi17 (m), 1997/98:Fi19 (fp) och 1997/98:Fi22 (kd) helt tillgodosedda.

2. Statens energimyndighets förvaltningskostnader

Karin Falkmer, Mikael Odenberg och Ola Karlsson (alla m) anser att den del av näringsutskottets ställningstagande i avsnittet om övriga förslag under utgiftsområde 21 Energi som börjar med "Näringsutskottet tillstyrker" och slutar med "aktuell del" bort ha följande lydelse:

Näringsutskottet avstyrker regeringens förslag att anslaget till Energimyndighetens förvaltningskostnader skall ökas med drygt 7 miljoner kronor och att en motsvarande minskning skall göras av NUTEK:s förvaltningsanslag. Regeringens förslag har sin bakgrund i att det under föregående år uppstod ett inte obetydligt anslagssparande på NUTEK:s förvaltningsanslag då många av de anställda som var verksamma med energifrågor valde att inte söka anställning vid den nya energimyndigheten. Enligt utskottets mening hade det varit att föredra att låta ansvaret för energifrågorna ligga kvar hos NUTEK. Hos NUTEK finns betydande kompetens på området för teknisk forskning och utveckling som också är av betydelse för omställningen av energisystemet. Med det sagda tillstyrker utskottet det aktuella yrkandet i motion 1997/98:Fi46 (m).

3. Konsumentverket

Karin Falkmer, Mikael Odenberg och Ola Karlsson (alla m) anser att den del av näringsutskottets ställningstagande i avsnittet om utgiftsområde 24 Nä-

ringsliv som börjar med ”Näringsutskottet har” och slutar med ”och 1997/98:Fi19 (fp)” bort ha följande lydelse:

I linje med vad som sägs i motionerna 1997/98:Fi46 (m) och 1997/98:Fi19 (fp) kan näringsutskottet inte ansluta sig till regeringens förslag att ytterligare 1 miljon kronor skall anvisas till Konsumentverket för att verket skall kunna utveckla och pröva en modell för att mäta och ge konsumenterna bättre information om konsumentpriserna i dagligvaruhandeln. Enligt utskottets mening gynnas konsumenterna bättre av en politik baserad på konkurrens och valfrihet än genom utveckling av prismättningsmodeller hos Konsumentverket. Som anförs i förstnämnda motion bör de frigjorda medlen i stället anvisas till anslaget för konkurrensforskning (C 2), varigenom en långsiktigt framgångsrik konsumentpolitik kan främjas.

I övrigt har näringsutskottet inget att erinra mot regeringens förslag i propositionen under detta utgiftsområde.

4. Konsumentverket

Eva Flyborg (fp) anser att den del av näringsutskottets ställningstagande i avsnittet om utgiftsområde 24 Näringsliv som börjar med ”Näringsutskottet har” och slutar med ”och 1997/98:Fi19 (fp)” bort ha följande lydelse

I linje med vad som sägs i motionerna 1997/98:Fi46 (m) och 1997/98:Fi19 (fp) kan näringsutskottet inte ansluta sig till regeringens förslag att ytterligare 1 miljon kronor skall anvisas till Konsumentverket för att verket skall kunna utveckla och pröva en modell för att mäta och ge konsumenterna bättre information om konsumentpriserna i dagligvaruhandeln. Enligt utskottets mening gynnas konsumenterna bättre av en politik baserad på konkurrens och valfrihet än genom utveckling av prismättningsmodeller hos Konsumentverket. Näringsutskottets ställningstagande innebär att det ekonomiska utrymmet för Marknadsdomstolens verksamhet inte skall minskas.

I övrigt har näringsutskottet inget att erinra mot regeringens förslag i propositionen under detta utgiftsområde.